CHRISTIANITAS

Intelektuálna nahota progresívneho kresťanstva

Roman Cardal

7. februára 2022 ✣ ***Cirkev*** ✣ ***Modernizmus***

Zdroj: pixabay.com

Konzervatívni katolíci sú vystavovaní kritike za to, že lipnú na starých formách náboženského myslenia, cítenia, vyjadrovania a konania. Vyčíta sa im, že svoju vieru premenili na neživotný postoj, ktorý ich čoraz viac privádza do konfliktu so svetom, v ktorom žijú. Veď ak by niekto začal dôsledne myslieť, cítiť, vyjadrovať sa a konať ako človek žijúci pred stáročiami, vyšiel by na posmech a spoločnosť by ho okamžite odsunula na kraj alebo umiestnila do blázinca. Takto je vnímané pridržiavanie sa tradičného náboženského života v jeho rozmanitých podobách, tvrdiac, že hoci všetko v ľudskom svete podlieha zmenám, niektorí veriaci sa snažia túto skutočnosť ignorovať a utiekajú sa k tomu, čo už dávno pominulo a čo možno malo svoje opodstatnenie v časoch, ktoré sú raz a navždy za nami.

Táto kritika je podporovaná moderným filozofickým myslením, ktorého výsledkom je **korózia všetkého, čo je trvalé a nemenné**. Prevažujúci trend v modernej filozofii vedie k presvedčeniu, že realita je v neustálom pohybe a že nič nemá raz a navždy danú identitu. V starovekom Grécku prišiel s touto dynamickou víziou reality známy filozof Herakleitos z Efezu. Azda každý pozná jeho výrok, že nemožno dvakrát vstúpiť do tej istej rieky. Niektorí z jeho žiakov potom aplikovali jeho učenie na jazyk a upozorňovali na ťažkosti v medziľudskej komunikácii. Ak sa všetko v každom okamihu zásadne mení, platí to aj pre význam slov, ktoré používame: čo platí v jednom okamihu, v ďalšom stráca svoju platnosť. Neexistuje nič, čo by už v okamihu svojho vzniku nebolo strhnuté dravým prúdom reality do priepasti minulosti. Hérakleitov žiak Kratylos preto rezignoval na jazykové zdieľanie a vyjadroval sa iba pohybom svojho prsta.

Takýto radikálny pohľad na realitu nemožno seriózne obhajovať. Ak by totiž išlo o pravdivý opis sveta, musela by sa naň vzťahovať jeho vlastná logika – aj význam tézy „nič nemá nárok na definitívnu platnosť“ by stratil svoju platnosť okamžite po jej formulácii. Teória úplnej premenlivosti reality by sa tak sama zdiskreditovala a nemohla by byť prezentovaná ako pozícia, ktorá je pre kriticky mysliaceho človeka záväzná. Hodnotenie Hérakleitovho pandynamizmu je teda vcelku jasné a jednoduché.

V tejto súvislosti sa však vynára otázka: Ako je možné, že niektorí moderní filozofi a teológovia si osvojili tento spôsob myslenia? Ich dôraz na tzv. historické vedomie alebo, stručne povedané, na dejinnosť nie je nič iné než **aktualizácia starého herakleitského názoru**. Jediný rozdiel medzi týmito dvoma koncepciami spočíva v tom, že v modernej vízii prúd reality plynie pomalšie.

Veciam a osobám je priznaná určitá identita, ale jej trvanie je limitované iba na obmedzenú dobu. Ide o aspoň zdanlivý únik z nekonzistentnosti, do ktorej sa zaplieta Hérakleitova radikálna filozofia bezprostrednej premeny všetkého, čo jestvuje. Vo vzťahu k rovine myslenia a jazyka to znamená, že každá historická epocha hovorí o svojich problémoch svojím vlastným legitímnym spôsobom, ale po uplynutí určitého času, ktorého základnou jednotkou je ľudské pokolenie, myslenie a vyjadrovanie človeka vraj prechádza zásadnou premenou. Neskôr narodení ľudia teda už nemôžu myslieť a hovoriť tak, ako ich rodičia a starí rodičia, pretože ich pohľad na svet vychádza z perspektívy novej historickej situácie, ktorá je bezprecedentná.

Zdroj: wikimedia commons

Kto sa stotožní s týmto názorom, musí sa na všetko minulé pozerať s neprekonateľným odstupom. A nezáleží na tom, či ide o svetský alebo náboženský pohľad. Svetský aj náboženský progresivizmus vedie **rovnaký princíp** – na rozdiel od mýtického boha Chronosa **čas nepožiera svoje deti, ale svojich predkov**. A keď deti zostarnú, príde rad aj na ne. Tieto súvislosti treba mať na pamäti, keď sa stretávame s útokmi progresívcov na „staré formy“ náboženského života. Je to kritika, ktorá vychádza z filozofických predpokladov. Konzervatívny veriaci sa inštinktívne bráni tomuto útoku, pretože tuší, že vzdať sa „starého“ spôsobu života znamená vzdať sa niečoho, čo vyrástlo z dlhej a bolestnej kresťanskej skúsenosti a prinášalo a **prináša dobré ovocie, ktoré modernisti zamlčiavajú** alebo sa ho priamo zriekli. Inštinktívna obrana však nestačí. Popri nej je potrebné postaviť argumenty o tom, že modernistické požiadavky revidovať tradičné postoje sú neprijateľné.

Modernisti sú presvedčení, že ich dynamická interpretácia svetskej a náboženskej reality je pravdivá. Vieru v niečo definitívne stabilné a platné považujú za naivnú ilúziu konzervatívcov. Keď bol v 18. storočí prvýkrát

sformulovaný **princíp tzv. historického vedomia**, mnohým sa mohol zdať, že je to zákon, podľa ktorého sa odvíjajú všetky udalosti sveta. Teraz, v tretej dekáde tretieho tisícročia, by aj modernistom mohlo začať byť podozrivé, prečo tento zákon-a-princíp ani po niekoľkých storočiach neskončil v bezodných zákutiach minulosti. Ako to, že si s plnou vážnosťou nekladú otázku, **ako môže platnosť princípu, ktorý hlásajú, pretrvávať tak dlho po celé generácie**? Nezavádzajú tým novú Tradíciu, proti ktorej tak vášnivo bojujú? Nemenia tým svoj pokrokový plášť za tógu konzervatívcov? Ak naozaj chcú byť intelektuálnymi majákmi pre ľudí svojej doby, nemali by v súlade s logikou historizmu vyhlásiť princíp historického vedomia (princíp neustálej premenlivosti všetkého) za raz a navždy prekonaný? Samozrejme, že by to mali urobiť, ale tým by si vykopali vlastný hrob a odhalili svoju intelektuálnu nahotu.

Skutočne kriticky uvažujúci človek musí dospieť k záveru, že uprostred premien sveta, nech sú akokoľvek zásadné, vždy pretrváva to, čo je stále. Základné štruktúry reality sa nemenia. Z biblického hľadiska Boh postavil svet na pevných základoch. Tento poznatok treba aplikovať aj na ľudskú bytosť. Samozrejme, je pravda, že medzi človekom súčasnosti a človekom, ktorý žil v ďalekej minulosti, je obrovský rozdiel. Nech však človek žije, žil a bude žiť kdekoľvek, prežíval, prežíva a bude prežívať principiálne **tú istú existenciálne-morálnu drámu**, v ktorej sa rozhoduje, aký postoj zaujme k svojmu Stvoriteľovi, k ostatným ľuďom a k celému ostatnému stvoreniu.

Je úplne jedno, či tento životný zápas vedie v primitívnej chatrči uprostred fyzickej a kultúrnej púšte alebo v kulisách moderného mesta. Tento základný problém ľudského života nepodlieha žiadnej zmene a žiadne „historické vedomie“ toto ťažké bremeno nemôže z neho sňať.

URL adresa článku: https://christianitas.sk/intelektualna-nahota-progresivneho-krestanstva/